

netik analizlərin nəticəsi bu mədəniyyətə mənsub insanların hind-avropalı və iranlı olduqları iddialarını boşa çıxarmışdır. Pazırık kurqanı insanların genetik olaraq ən çox xakaslara, sibir tatarlarına, kazaklara və altay xalqlarına bənzəmələri iskitlərin etnik kök etibarlı ilə Ön türklərə mənsub olduqlarını sübut etmişdir. Lakin Pazırık kurqanındakı insanlar tam monqoloid olmasalar da, onların genində monqoloid ünsürü az da olsa nəzərə çarpır. Araşdırmalar Asiyanın doğusuna doğru getdikcə

Ələsgər Siyablı

(əvvəli ötən sayımızda)

Klyosov linqvistik və genetik dəlillərə əsaslanaraq Priney yarımadasındaki bask dilinin R1b qaploqrupuna mənsub türkdilli ailəyə aid olduğu fikrini müdafiə edir. Qədim öntürklər Sibirin cənubundan hərəkət edərək Volqa-Ural və Qafqaz üzərindən keçməklə Anadoluya, Ön Asiyaya və Afrikanın quzeyi istiqamətindən Priney yarımadasına – İberiyaya gələrək orda məskunlaşmışlar.

Klyosovun fikrincə uyğurlar ən qədim qaploqrup tipinə malik olub doğuda öntürklərin ən qədim qalıqlarıdır.

Klyosovun genetik araşdırmalarının nəticəsi XIX əsr Avropa tarixçilərinin Avropa qitəsinin ən qədim sakinləri və bu qitədə ilkin mədəniyyətin yaradıcıları olan liqurların və iberlərin mənşə etibarlı ilə turanlı öntürklər olduqları haqqında fikirlərini təsdiqləmiş olur.

Digər türk qruplarına gəldikdə isə Qafqaz türklərinin ümumi əcdadları 6 min ildən çox bir zamandır burada məskunlaşmışlar. Anadoludakı türklər 5500 ildir burada yaşayırlar, Ön Asiyadakı türklər 5300 ildir burada yaşayırlar. Türklər Avropada 4000 min ildir yaşamaqdadırlar. (Klyosov A. 2010, Səh. 34)

R1b qaploqrupunun daşıyıcıları olan öntürklər 5700-5100 il öncə Qazaxıstanda Botay arxeoloji mədəniyyətinin əsasını qoymuşlar. Son arxeoloji məlumatlara görə 5500 il öncə ilk olaraq Qazaxıstanda əhliləşdirilmişdir. (Klyosov A. 2010, Səh. 40-41)

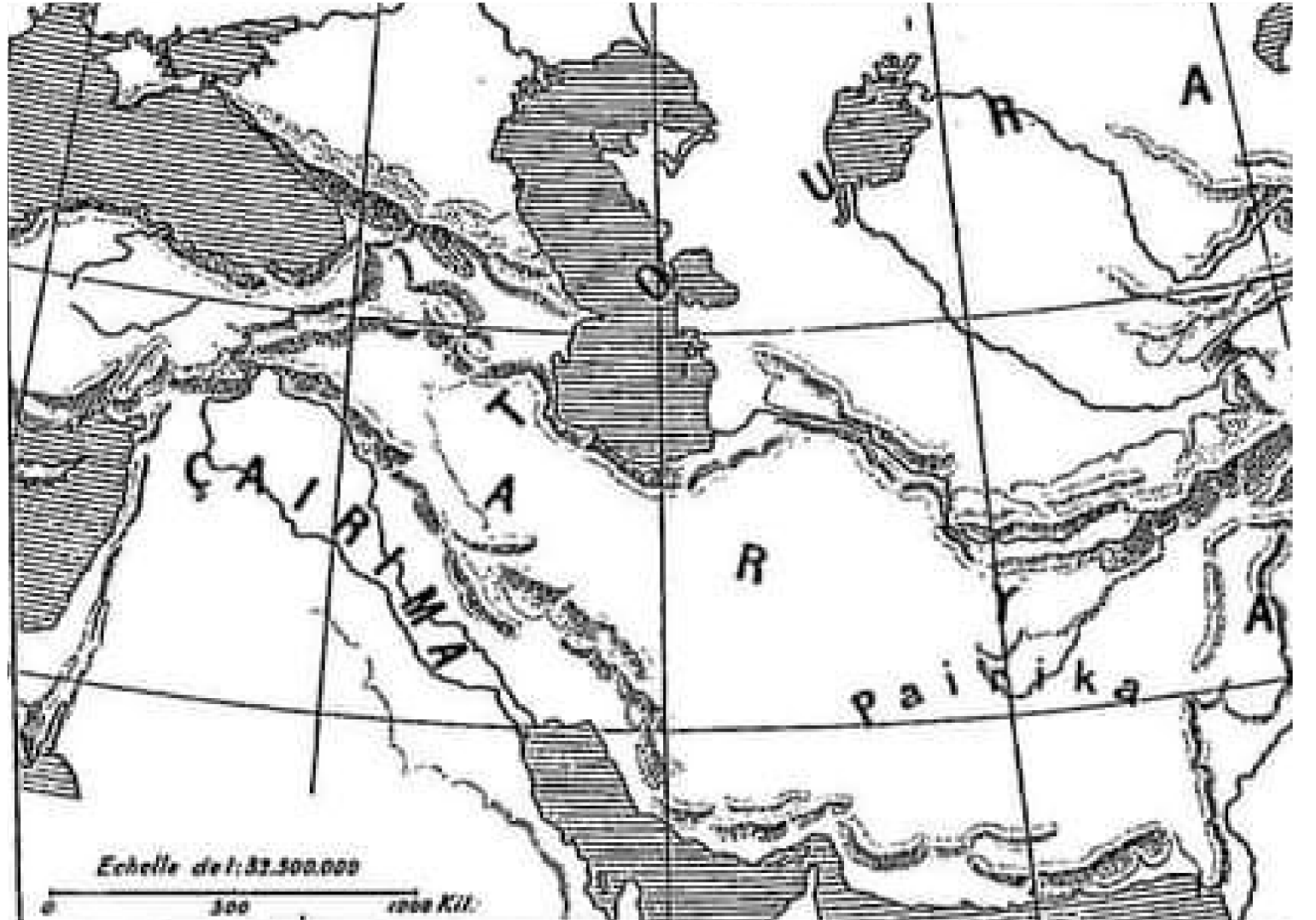
Son dövrlərdəki genetik araşdırmalar ilə arxeoloji araşdırmaların nəticələrinin qarşılaşdırılması sayəsində insanların ən qədim zamanlarda baş verən miqrasiya hərəkətlərinin istiqamətlərini müəyyənləşdirmək yönündə böyük uğurlar əldə edilmişdir.

Amerikalı genetik uzmanı Erika Tamm və qrupu 2007-ci ildə Sibirə və Amerikada aşkar edilən qədim insan qalıqlarının DNT nümunələri ilə həmin ərazilərdə yaşayan müasir insanların DNA nümunələrini, toplam 623 DNT nümunəsini müqayisə edərək həyata keçirdikləri bir genetik araşdırma nəticəsində "Berinq durğunluq modeli" adlı bir tezis irəli sürdülər. Bu tezisə görə m.ö. təxminən 28 min il qabaq Sibir əhalisində 8-10 min nəfərlik bir qrup Berinq boğazı yaxınlığında Çukot yarımadasında yerləşərək Son Buz dövrünün sərt iqlim şəraitində əlverişli bir məskən seçərək burada təcrid olunmuş şəkildə minlərlə il yaşamışlar. Son buz dövrünün başa çatması ilə onlar Berinq boğazı üzərindən Amerika qitəsinə keçmiş və oradakı yerli insanları meydana gətirmişlər. (Tamm E. 2007)

Biri Sibirə aşkar edilmiş e.q.

Dünya tarixinin Turan dövrü

VII-VI yüzilliklərə aid Arjan-2 adlı Abdibel kurqanından əldə edilən və iskitlərə məxsus olan, digəri isə m.ö. IV-III yüzilliklərə aid Pazırık kurqanından əldə edilən hər iki DNT nümunələri müqayisəli şəkildə uzmanlar tərəfindən araşdırılmışdır. Genetik təhlillər nəticəsində əldə edilən

bilgilərə görə hind-avropalı və iran mənşəli olduqları iddia edilən iskitlərin genləri iranlılardan tamamilə fərqlidir. Bu testlər nəticəsində iskitlərin ən çox başqırdlara, sonra isə Volqa tatarlarına, sırası ilə çuvaşlara və udmurtlara bənzədiklərini sübut edilmişdir. Bu analizlər iskitlərin çox az dərəcədə taciklərə də bənzədiklərini aşkar etmişdir ki, bunların özbək və türkmənlərlə qarışması nəticəsində mümkün ola bilər. Abdibel kurqanından əldə edilən maddi nümunələrin də Pazırık kurqanındakılarla eyni olduqları müəyyən edilmişdir. Beləliklə, genetik analiz nəticəsində Doğu bölgəsindəki iskitlərin Ön türklərin əcdadları olduqları aydın şəkildə sübut olunmuşdur. Pazırık kurqanından əldə edilən ge-

türklərin genetik yapısında monqoloid izlərinin tədricən artdığını göstərir ki, bu da sonrakı gec dövrlərdə monqoloid tipinə mənsub insanların batıya doğru hərəkət etməsinin nəticəsidir. Burdan belə bir nəticə doğur ki, artıq e.q. IV-III yüzilliklərdə ön türklər kimi qəbul etdiyimiz iskitlər monqol irqi ilə müəyyən qarışma məruz qalmışlar. E.q. IV-III yüzilliklərdəki iskit insanların genetik nümunələrinin 2400 il sonra həmin coğrafiyada yaşayan türk xalqlarına bənzəməsi türklərin bu coğrafiyaya eramızın ilk əsrlərində gələrək burdakı xalqı türkləşdirdikləri haqqında elmi gerçəklərə uymayan iddialarını kökündən rədd etməkdədir. ("Ancestry and demography and descendants of Iron Age nomads oft

mədəniyyət mərkəzlərinin meydana gətirdikləri haqqında fikirlərini təsdiq etməkdədir.

Turan irqini Avropa irqinin bir qolu hesab edən Alman Antropoloqu Eron Aykıştad Cənubi Sibiri əski Turan, Türkmənistandan başlayaraq Kazaxıstanı da əhatə edən Orta Asiyanı isə Yeni Turan adlandırır. O Sibiri Avropa irqinin, o cümlədən Turan və Nordik irqlərin ilkin vətəni və sonradan bəşər mədəniyyətinin mərkəzi olduğunu yazır. O, Turanı, yeni Sibirin güneyini bəşəriyyətin dinamik inkişafının əsas hərəkətverici qüvvəsi hesab edir. Turan irqi Sibirin qərbindən durmadan çöllər boyunca hərəkət edirdilər. Öz özlüyündə barışçıl və mədəniyyətsevər olan Turanlılar və türk-

şəraitdə inkişaf onların yaşayış və fəaliyyət alanlarının dumadan qərbə doğru genişlənməsinə və yeni ölkələrin meydana çıxmasına səbəb olurdu. Aral dənizi və Ural dağları arasındakı ərazi qərbə doğru uzanan təbii körpü və yol rolunu oynayırdı. Turanlıların Avropaya doğru yayılması burada Şimal dənizi ətrafında məskunlaşmış avropalı nordik irqin öz yerlərini tərk edərək Rusiyanın cənubuna doğru irəliləmələrinə səbəb oldu. Ural yolu turanlıların qərbə doğru yolu olduğu kimi avropalıların da geriye, Sibirə doğru köçlərinin başlıca yolunu təşkil edirdi. Turanı irqinin təsiri nəticəsində Avropada biodinamik hərəkətlik başlamış oldu.

(ardı gələn sayımızda)